

Verdi, Giuseppe (1813-1901)

Italiensk tonsättare

Verdi behöver knappast någon presentation. Varje korsordslösare känner genom *Aida* till hans namn och de som inte använder sin tid för sådan fåfänglig syssla har säkert hört Triumfmarschen ur denna opera. Men alla kanske inte känner till att han faktiskt skrev 26 operor under 55 år. I början av karriären lyckades han fullborda 14 operor under 11 år, vilket antyder en viss lättja under den senare delen av hans liv.

De mest berömda av hans operor är *Nebukanesar*, *Rigoletto*, *Trubaduren*, *La Traviata*, *Maskeradbalen*, *Ödets makt*, *Don Carlos*, *Aida*, *Otello* och *Falstaff*. Av de ytterst få andra kompositioner som Verdi skrev står hans mäktiga *Requiem* i särklass. Som tidsfördriv skrev han även en stråkkvartett.

Stråkkvartett e-moll

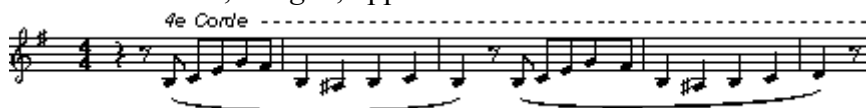
1. Allegro 2. Andantino 3. Prestissimo

4. Scherzo. Fuga: Allegro assai mosso – Poco più presto

1873

Verdi rekommenderade ofta sina elever att noggrant studera den klassiska stråkkvartetten, för att de skulle inse betydelsen av en klar struktur. En balanserad form kan dock åstadkommas utan att slaviskt följa de gängse formmönstren, vilket hans egen kvartett visar med sin förening av skönhet och logik. Själv lär Verdi ständigt ha haft Haydns, Mozarts och Beethovens stråkkvartetter nära till hands på nattygsbordet. Och man kan förstå att tonsättaren länge umgåtts med stråkkvartettens speciella förutsättningar. Kvartetten tillkom nämligen på kort tid och närmast för att ha något att göra under ett påtvingat uppehåll i operaarbetet. Verdi befann sig i Neapel för att bistå vid instuderingen av *Don Carlos* och *Aida*, när den ledande sopranen plötsligt blev sjuk. Han skrev då sin kvartett under tre marsveckor 1873. Det blev ett av tonsättarens få verk utanför operagenren.

Första satsen, *Allegro*, öppnar omedelbart med ett slående tema i andra violinen:

Sidotemat (G-dur) är som brukligt mindre dramatiskt:

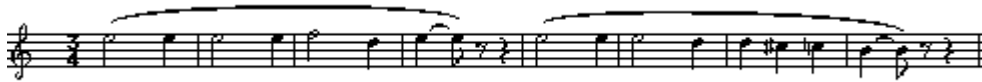

Utan egentlig genomföringsdel startar återtagningen med huvudtemat, som emellertid genast blir föremål för en omfattande bearbetning innan sidotemat (E-dur) återkommer. En coda (e-moll) avslutar. Den är byggd på en figur, som hörts i cello redan i huvudgruppen efter huvudtemat och även i sidogruppen. Temat startar i cello och förflyttar sig kanoniskt upp i de övriga stämmorna.

Andra satsen, *Andantino*, är också formellt ganska ovanlig. Det är ett rondo, en form som man kanske oftast förknippar med finalsatser och snabbare tempo. Temat som hörs tre gånger är avskilt av två episoder, vilka tillsammans alltså bildar mönstret ABACA. Det charmiga A-temat ska enligt partituret spelas *con eleganza* vilket verkligen passar till melodin, som går i C-dur:

B-episoden är kort och inleds med ett tema av enklare uppbyggnad:

När A-delen återkommer går den i Gess-dur. C-episoden är lång och består av 16-delsfigurer i staccato, som inramar bl.a. följande ljuvliga melodi, tydligt besläktad med temat i episod B:

Ett längre A-avsnitt avslutar satsen.

Nästa sats, *Prestissimo*, är den som mest avslöjar operakompositören. Första delens tema i den tredelade, scherzolika satsen, skulle mycket väl ha kunnat vara inledningen till en operauvertyr:

(Tecknet i början av de fyra första takterna markerar platsen för ett s.k. för-slag.) I trion spelar cello huvudrollen med en, trots det höga tempot, vacker kantilena, .

Första delen återkommer och avslutar satsen.

Finalen, av Verdi kallad *Scherzo Fuga*, har tempobeteckningen *Allegro assai mosso*.

Temat presenteras i violin 2:

Med fem takters intervall kommer sedan de övriga stämmorna in i ordning första violin, cello och viola. För en icke-fackman synes Verdi behärska även fugans hantverk. Men satsen är som namnet anger också fylld av gott humör.

Kvartetten har beskrivits som ”en läcker men lättviktig musikalisk maräng”, vilket visserligen är fyndigt och kvickt men som ger en orättvist förringande beskrivning av verket. Kanske har man känt sig tvungen att inte alltför översvallande beskriva en kvartett, som tillkommit som tidsfördriv och av en ”dilettant” på området. Den skapar emellertid osökt funderingar kring hur en stråkkvartett av Wagner skulle ha sett ut.